

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ РОЗРОБОК

Право інтелектуальної власності є відносно самостійним інститутом, який має свої особливості, зумовлені специфікою самих об'єктів права інтелектуальної власності. Об'єктами права інтелектуальної власності визначені результати інтелектуальної, творчої діяльності або інші об'єкти права інтелектуальної власності, визначені Цивільним кодексом України та іншими законами України.

Майновими правами інтелектуальної власності є[1]:

- 1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання;
- 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Суб'єктами комерціалізації інтелектуальної власності є: автори, що створюють об'єкти права інтелектуальної власності та зацікавлені в отриманні доходу; інвестори, що надають фінансові та інші ресурси в інноваційні проєкти задля отримання дивідендів; НДІ / підприємства, що проводять розробки інноваційної продукції для можливості заробити на ній та просунутись далі в дослідженнях; торговельні компанії, що реалізують інноваційні товари кінцевим споживачам для отримання доходу; споживач, що купує інноваційний продукт для задоволення власних потреб[3].

Комерціалізація інтелектуальної власності може здійснюватися шляхом:

- продажу прав на використання інтелектуальної власності;
- ліцензування прав на використання інтелектуальної власності;
- створення спільного підприємства з партнером для використання інтелектуальної власності;
- використання інтелектуальної власності для власної господарської діяльності підприємства;
- використання інтелектуальної власності як засобу забезпечення кредитування підприємства, що займається інноваційною діяльністю.

До напрямів ефективного використання прав інтелектуальної власності в національній інноваційній системі відносяться[4]:

- теоретичні основи використання інтелектуального капіталу: аналіз становлення та процесу розвитку як одного з факторів розвитку національної економіки;
- методологія оцінки стану розвитку інтелектуального капіталу: виділення ефективних методів для точного аналізу стану розвитку прав інтелектуальної власності;
- концепція державної політики у сфері інтелектуального капіталу: визначення стратегії на державному рівні для розвитку капіталізації інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність є особливою формою власності, адже продукти розуму належать до зовсім іншої категорії, ніж матеріальні об'єкти. Форма ІВ, процес створення, використання, передача, впровадження та отримання прибутку від такого виду власності докорінно відрізняються від матеріального типу власності. Відносини власності, інтелектуальної в тому числі, припускають, що її власники володіють одночасно всією повнотою правомочностей: правом володіння, правом користування та правом розпорядження.

Особливості інтелектуальної власності як товару в сучасних умовах полягають у використанні її властивостей з метою найвигіднішої комерціалізації – тобто отримання додаткових вигод в результаті застосування інтелектуальної власності в господарстві.

Важливу роль у формуванні загального ефекту від комерціалізації інноваційних розробок у вигляді інтелектуальної власності має стабільне функціонування ринку інтелектуальної власності, який, в свою чергу, достатньо чутливий до змін законодавчої бази та державного регулювання та стимулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання.

Комерціалізація інтелектуальної власності є важливим елементом розвитку національної інноваційної системи, вона є необхідною умовою для розвитку економіки знань та створення нових інноваційних продуктів. Комерціалізація інтелектуальної власності означає перетворення інтелектуальної власності в грошовий еквівалент, а саме отримання прибутку. Комерціалізація інтелектуальної власності може бути здійснена шляхом продажу прав на використання інтелектуальної власності, ліцензування, франчайзингу, створення спільних підприємств та інших способів.

Комерціалізація інтелектуальної власності пов'язана з ризиками, такими як постійна невизначеність щодо успіху товару на ринку, недостатня охорона інтелектуальної власності, недостатній рівень фінансування (особливо для України) та інше[5].

Для успішної комерціалізації інтелектуальної власності необхідно проводити маркетингові дослідження, правильно спланувати фінансові потоки та продумувати систему просування інноваційного товару, тобто комерціалізація інтелектуальної власності потребує комплексного підходу та стратегічного планування.

Український ринок об'єктів інтелектуальної власності перебуває ще на стадії становлення та розвитку, і має місце недостатньо ефективний розподіл та використання нематеріальних ресурсів інструментами та механізмами ринку об'єктів інтелектуальної власності.

Одним з видів інтелектуальної власності є так зване «Ноу-хау» – технічна, організаційна або комерційна інформація, що отримана завдяки досвіду та випробуванням технології та її складових, яка:

- не є загальновідомою або легкодоступною;
- істотною, тобто важливою та корисною для виробництва контрактних товарів, технологічного процесу і/або надання послуг;
- є визначеною, тобто описаною достатньо вичерпно, щоб можна було перевірити її відповідність критеріям незагальновідомості і суттєвості.

Оскільки на ноу-хау неможливо отримати охоронний документ через його конфіденційність, єдиний спосіб захистити об'єкт права полягає у введенні режиму комерційної таємниці. Для цього в цивільному кодексі передбачено главу 46 про комерційну таємницю.

Невід'ємною частиною комерціалізації розробок є власне їхнє попереднє винайдення та розроблення. Усі країни так чи інакше фінансують Науково-дослідні та конструкторські роботи, однак ці показники різняться від країни до країни. Так, в Україні на цю сферу йде близько 0,4% ВВП, тоді як в середньому по світу - 2,4% ВВП, за даними станом на 2020 рік[2].

Успішність економік світових лідерів інноваційного розвитку забезпечують такі складові: державна стратегія інноваційного розвитку через ринок інтелектуальної власності; централізована горизонтальна та вертикальна система державного управління процесами у сфері інтелектуальної власності з метою зменшення адміністративних бар'єрів розвитку ринку; єдині правила, комерціалізації та захисту інтелектуальної власності; підготовлений персонал професійних посередників у сфері права, економіки та управління інтелектуальною власністю.

Література

1. Цивільний кодекс України. – К.: Парламентське вид-во, 2003 – 352 с.
2. World Bank Group statistical information. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/>

3. <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/332bbe11-21b5-4d5b-a3ff-a931010d31d0/content>
4. Role of Intellectual Property in Innovation and New Product Development by Christopher M. Kalanje¹, Consultant, SMEs Division, WIPO.
5. Commercialization of intellectual property rights as foundation for innovation, Kodynetz, A. and Maidanyk, L., 2019.

Біла І.С.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії

ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

У XX ст. крім двох світових воєн було зафіксовано понад 350 локальних воєн і воєнних конфліктів. Якщо до Першої світової війни сталося всього 36 локальних воєн і воєнних конфліктів, то в період між світовими війнами їх налічувалося 80, а після Другої світової війни – більш як 250. Після 1945 р. у воєнних діях брали участь понад 12 млн військовослужбовців майже із 100 країн світу, а кількість загиблих перевищила 35 млн осіб (у роки Першої світової війни загинуло 10 млн осіб, Другої світової – 54 млн) [1].

Як бачимо, війни і воєнні конфлікти є тяжкою реальністю світового порядку. У Женевських конвенціях 1949 р. разом з терміном «війна» почали використовувати терміни «міжнародний збройний конфлікт» і «неміжнародний збройний конфлікт». Варто зазначити, що, починаючи з 1950-х років, термін «збройний конфлікт» вживають набагато частіше, ніж термін «війна». На думку фахівців, відмінність між цими термінами є досить умовними. Однак, глибше занурившись у ці питання, можна констатувати наступне:

➤ міжнародний збройний конфлікт виникає тільки-но одна держава застосовує свої збройні сили проти іншої. При цьому не мають значення наступні моменти: інтенсивність чи тривалість протистояння; оголошення (або не оголошення) війни; визнання її або невизнання. Береться до уваги лише втілений в конкретні дії воєнний намір однієї держави стосовно іншої [6]. В свою чергу, війна супроводжується формальним актом оголошення, розривом дипломатичних відносин між воюючими державами, анулюванням двосторонніх договорів, особливо політичних [5, с. 77];

➤ у міжнародному гуманітарному праві – галузі, що встановлює правила ведення збройних конфліктів – не міститься заборони на ведення війни, не оцінює правомірність чи неправомірність воєнного конфлікту, однаково застосовується як до агресора, так і жертви агресії. В той же самий момент, з точки зору політичних та ідеологічних міркувань, війна є забороненим інструментом вирішення міжнародних суперечок;

➤ контекст конфлікту принципово відрізняється від контексту війни, особливо у частині мети. Метою війни є перемога над противником і встановлення миру за наслідками війни. Метою врегулювання конфлікту – процес примирення на основі компромісу. В цьому розумінні, Парахонський Б.О. та Яворська Г.М. підкреслюють, що для суспільного ставлення до російської агресії в Україні ключовим є поняття не конфлікту, а війни. А мир у цій парадигмі встановлюється в результаті перемоги [7, с. 19].

Як бачимо, поняття «збройний конфлікт» є більш широким, включає поняття «війна» і не всякий збройний конфлікт, з юридичної точки зору, можна назвати війною. В цьому розумінні, і війна, і збройний конфлікт – це організована, ініційована, спровокована збройна боротьба між державами, групами держав, націями, народами.

До речі, у медіапросторі України сучасний збройний конфлікт називають екзистенційною війною. Екзистенціалізм або філософія існування позиціонує і досліджує людину як унікальну духовну істоту, що здатна до вибору власної долі. Основним проявом екзистенції є свобода, яка визначається як відповідальність за результат свого вибору [8, с. 236]. Екзистенційна війна, на